

TAX REGULATIONS OF ACTIVITIES OF CREDIT UNIONS OF UKRAINE AND IDENTIFICATION OF PRIORITY FUNCTIONS

Volkova Oksana

Annotation

In the article the retrospective analysis of the rules of taxation of income of credit unions of Ukraine and their members. Defined change of the vector of state tax policy in respect of credit cooperation of Ukraine with incentive to fiscal. Outlines the tax rules of national credit unions. It is established that the taxation of income of the members of the unions for their share of accrued membership fees affect the volume of financial services of credit unions and their level of capitalization. Determined the effects of the new conditions of taxation of credit unions on their financial condition. Requested to return the profit status of credit unions of Ukraine, taking into account the non-profit nature of their activities. Prevent abuse of non-profit status is proposed to implement other measures, in particular, to limit the distribution of revenues to share membership fees.

Key words : credit Union, credit cooperation, tax policy, tax regulation.

ПОДАТКОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК УКРАЇНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЙОГО ПРІОРИТЕТНИХ ФУНКЦІЙ

Волкова Оксана

Анотація

У статті досліджено ретроспективний аналіз правил оподаткування доходів кредитних спілок України та їх членів. Визначено зміну вектору податкової політики держави щодо кредитної кооперації України зі стимулюючої до фіскальної. Окреслено причини змін правил оподаткування національних кредитних спілок.

Встановлено, що оподаткування доходів членів спілок, нарахованих на їх пайові членські внески впливає на обсяги фінансових послуг кредитних спілок та рівень їх капіталізації. Визначено наслідки впливу нових умов оподаткування кредитних спілок на їх фінансовий стан.

Запропоновано повернути статус неприбутковості кредитним спілкам України, враховуючи неприбутковий характер їх діяльності. Запобігання зловживання неприбутковим статусом пропонується здійснювати іншими заходами, зокрема, обмежити можливості розподілення доходів на пайові членські внески.

***Ключові слова:** кредитна спілка, кредитна кооперація, податкове політика, податкове регулювання.*

Постановка проблеми

Умови оподаткування впливають на фінансовий стан будь-якого господарюючого суб'єкту і кредитні спілки не є виключенням з цього правила. Кредитні спілки України були єдиними фінансовими установами, які тривалий час були виведені з поля оподаткування податком на прибуток підприємств, а доходи їх членів від пайових членських внесків не обкладалися податком на доходи фізичних осіб. Однак, з набуттям чинності Податкового кодексу України податкове регулювання національних кредитних спілок зазнало кардинальних змін: об'єктом оподаткування податком на доходи фізичних осіб є доходи членів спілок не тільки за депозитними внесками, а й за пайовими членськими внесками. З 01 січня 2015 року національні кредитні спілки виключені з переліку неприбуткових установ, отже їх господарська діяльність підлягає оподаткуванню податком на прибуток підприємств на загальних підставах. Поряд з цим, визначення кредитних спілок як неприбуткових організації зберігається у Законі України "Про кредитні спілки".

Аналіз публікацій та виокремлення невирішеної частини проблеми. Сучасні науковці у своїх працях присвячених кредитним спілкам, розглядають різні аспекти діяльності цих установ. Так, дослідженню

функціонування та перспектив розвитку кредитних спілок в Україні після кризовий період присвячено праці Кочеткова В.М. [1], Коцовської Р.Р. [2], Манжури О.В. [3] та інш. Питання податкової політики щодо кредитно-кооперативних організацій в історичному аспекті досліджувалися Пантелеймоненком А.О. [4], Ковалів В.М. [5], неприбутковій соціально-економічній природі кредитної кооперації присвячено праці Гончаренка В.В. та Пожара А.А. [6], розвитку неприбуткової кредитної кооперації в особі кооперативних банків – І.В. Новицькою [7]. Слід зазначити, що серед науковців не має єдиної думки щодо неприбутковості кредитних спілок. Неприбуткова сутність кредитних спілок визнається Єрмаком О.І. [8], Коцовською Р.Р. [9] та інш. Крилова В., Ніконова М. [10] визнають недоцільним звільнення спілок від оподаткування.

З метою виявлення наслідків нових правил податкового регулювання на діяльність національних кредитних спілок та їх членів потребуються нові дослідження, що обумовило вибір предмета статті.

Метою даної статті є дослідити правила оподаткування діяльності кредитних спілок та доходів їх членів відповідно до норм Податкового кодексу України та визначити пріоритети державного податкового регулювання щодо цих установ.

Оподаткування доходів кредитних спілок України та їх членів до набуття чинності Податкового кодексу України.

Можна з впевненістю стверджувати, що діяльність кредитних спілок має соціальну спрямованість, оскільки споживачами їх послуг є фізичні особи, які, як правило, за певних обставин, не можуть скористатися аналогічними послугами в банківських установах. Причинами цього є висока плата за кредитами та складність у їх документальному оформленні, відсутність необхідного майнового забезпечення, недовіра до банків. На протипагу банківським установам, кредитні спілки за своїм правовим статусом створюється з метою задоволення їх членів у доступних фінансових послугах. Доступність фінансових послуг спілок ґрунтується на об'єднанні

грошових внесків їх членів, які виступають одночасно й клієнтами спілок [11, с. 139; 1, с.31]. За рахунок залучених внесків (вкладів) на депозитні рахунки одних членів, здійснюється кредитування інших. З цих позицій, цінова політика на фінансові послуги формується з врахуванням необхідності виплатити проценти за депозитними внесками (вкладами) на депозитні рахунки за рахунок отриманих процентів за кредитами, покрити адміністративно-господарські витрати самої спілки та сформувати резервні фонди. Окреслений механізм фінансово-господарської діяльності спілок обумовлює їх неприбутковий статус, який закріплений у ст. 1 Закону України «Про кредитні спілки» [12]. До 01 01.2015 року цей неприбутковий статус визнавався й податковим законодавством, оскільки відповідно до Закону України «Про оподаткування прибутком підприємств» дохід кредитних спілок не був об'єктом оподаткування податком на прибуток підприємств. Щодо пайових членських внесків членів кредитних спілок, то нараховані на них проценти також були виключені з об'єкту оподаткування податком на доходи фізичних осіб. Вищенаведені правила оподаткування стимулювали розвиток кредитної кооперації в Україні як альтернативи банківській системі. Населення мало можливість зберігати свої заощадження від знецінення шляхом внесення їх до кредитних спілок у вигляді внесків (вкладів) на депозитні рахунки та отримання процентів; отримувати кредитні кошти на вигідних умовах. Позитивний динамічний розвиток національна кредитна кооперація отримала у період 2004-2008рр. (табл.1).

Табл. 1 Співвідношення залучених внесків (вкладів) на депозитні рахунки до загальних активів та наданих кредитів кредитних спілок України у період 2004 – 2008 рр.

Назва показника	2004 р.	2005 р.	2006 р.	2007 р.	2008 р.
Залучені внески (вклади) на депозитні рахунки, млн.грн	554,3	1137,6	1926,5	3451,2	3951,1
Темпи зростання, %	172,1	205,2	169,3	179,1	114,5
Кредити, млн.. грн.	711,8	1438,5	2596,7	4512,3	5572,8
Темпи зростання, %	159,6	202,1	180,5	173,8	123,5
Активи, млн..грн	870,3	1938,4	3241,2	5260,6	6064,9
Темпи зростання, %	159,1	222,7	167,2	162,3	115,3

Капітал, млн. грн	250,9	671,0	1097,9	1551,5	1714,0
Темпи зростання, %	142,8	268,4	163,6	141,3	110,5

Джерело: Таблицю складено за даними [13]

Звільнення від оподаткування доходів членів кредитних спілок, нарахованих на пайові членські внески має ключове значення для кредитних спілок: за рахунок членських внесків формуються не тільки кредитні ресурси, а й капітал кредитних спілок. Пільгове оподаткування доходів, нарахованих на пайові внески, стимулювало членів кредитних спілок до їх здійснення, внаслідок чого забезпечувало належне фінансове забезпечення цих установ та рівень капіталізації.

Оподаткування доходів кредитних спілок України та їх членів відповідно до Податкового кодексу України.

З 01.01.2011 року державна податкова політика поступово змінювала свій вектор зі стимулюючого на фіскальний. Так, з 01.01.2011 року Податковий кодекс України, вперше, за всю історію розвитку національної кредитної кооперації, передбачив оподаткування доходів членів спілок, нарахованих на їх членські пайові внески, аналогічно оподаткуванню доходів за депозитними внесками. З 01.01.2015 року змінено правила оподаткування доходів самих кредитних спілок: до переліку господарських операцій, які звільнено від оподаткування не ввійшли операції кредитних спілок, внаслідок чого їх фактично позбавлено неприбуткового статусу[14]. Отже, на сьогоднішній день кредитні спілки є платниками податку на прибуток підприємств та податковими агентами своїх членів при нарахуванні та виплаті їм доходів як на депозитні внески так і на пайові членські.

Слід визнати, що посилення фіскальності щодо кредитних спілок України є реакцією держави на шахрайську діяльність цих установ, яка була викрита в період фінансової кризи 2008/2009рр. Ціла низка «псевдо спілок», зловживали довірою своїх членів та реалізовували «підприємницькі схеми» по зароблянню грошей, маніпулювання пайовими членськими та депозитними внесками, використовуючи неприбутковий статус цих установ.

Безумовно, держава має право визначати такі правила та умови функціонування кредитних спілок, які б запобігали використанню податкових пільгових режимів задля виведення прибутків з поля оподаткування. В цьому аспекті, зміна характеру податкової політики з стимулюючої на фіскальну щодо фінансово-господарської діяльності кредитних спілок, на перший погляд є логічною. Разом з тим, посилення фіскальності є виправданою за умови її ефективності. Як вбачається з даних таблиці 2 темпи росту витрат переважають темпи росту доходів, а фінансовим результатом кредитних спілок є збиток, який на протязі трьох останніх років зростає. Є зрозумілим, що рівень податкових надходжень до бюджету від кредитних спілок буде не значним порівняно з витратами на адміністрування цього податку.

Табл. 2 Доходи, витрати та фінансовий результат кредитних спілок України у період 2009-2 кв. 2015 рр.

Назва показника	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	2 кв. 2015р.
Доходи, млн..грн	1086,1	706,2	672,0	755,1	764,6	692,1	305,0
Теми росту до попереднього періоду, %	60,3	65,0	95,2	112,4	101,3	90,5	84,1
Витрати, млн..грн	1533,0	681,8	585,5	625,8	665,3	621,1	280,2
Теми росту до попереднього періоду, %	93,4	44,5	85,9	72,9	106,3	93,4	90,3
Нерозподілений дохід (непокритий збиток), млн..грн	-612,5	-247,0	-7,3	67,7	-8,2	-10,1	-15,4

Джерело: Таблицю складено за даними [13]

Слід відмітити, що більшість кредитних спілок, навіть в умовах кризи та недовіри населення до всіх фінансових установ, продовжували виконувати свою місію у задоволенні потреб своїх членів у доступних фінансових послугах [2, с.300]. Погіршення фінансового стану цих кредитних спілок мало об'єктивний характер: масове витребування депозитних вкладів в

умовах відсутності системних механізмів підтримки ліквідності та платоспроможності кредитних спілок, відсутність державної системи гарантування вкладів, погіршення платоспроможності населення[2, с.300].

З самого початку свого існування до сьогоднішнього дня кредитні спілки самостійно вирішують проблеми фінансового оздоровлення без будь-якої підтримки з боку держави.

Наслідки впливу оподаткування доходів кредитних спілок України та їх членів.

Фінансове забезпечення кредитних спілок ґрунтується виключно на коштах їх членів у вигляді членських внесків та депозитних вкладів. Збільшення податкового навантаження на доходи фізичних осіб, які вони отримують від кредитних спілок, зменшує зацікавленість населення України до здійснення вкладень до цих фінансових установ, що обумовлює зменшення об'ємів фінансових послуг та капіталу (табл.3).

Табл. 3.Активи, капітал та внесків (вклади) на депозитні рахунки кредитних спілок України у період 2009-1півр. 2015рр.

Показник	2009р.	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	1 півр.2015р.
Активи, млн..грн	4218	3432,2	2386,5	2656,9	2598,8	2338,7	2232,3
Темпи росту до попереднього аналогічного періоду, %	69,5	81,4	69,5	111,3	97,8	90,0	94,5
Капітал, млн..грн	765,8	1117,2	942,9	1088,7	1055,6	1048,7	1015,2
Темпи росту до попереднього аналогічного періоду, %	44,7	145,9	84,4	115,5	97,0	99,3	103,4
Внески (вклади) на депозитні рахунки, млн.грн	2959,3	1945	1185,5	1287,5	1330,1	989,8	937,0
Темпи росту до попереднього аналогічного періоду, %	74,9	65,7	61,0	108,6	103,3	74,4	80,0

Джерело: Таблицю складено за даними [13]

Оподаткування доходів кредитних спілок вплине на рівень формування його резервного капіталу, оскільки одне з джерел його поповнення є нерозподілений дохід. За останні роки кредитні спілки України збільшують рівень капіталізації за рахунок резервного капіталу на фоні зменшення пайового капіталу (табл.4).

Табл. 4. Структура капіталу кредитних спілок України у період 2013-1 півріччя 2015 рр.

Складові капіталу кредитних спілок	2013р.		2014р.		1 кв. 2015р.	
	Млн. грн	%	Млн. грн	%	Млн. грн	%
Резервний капітал	417,3	39,5	423,4	40,4	440,0	45,6
Пайовий капітал	599,8	56,9	590,3	56,3	493,8	51,1
Додатковий капітал	46,7	4,4	45,2	4,3	43,4	4,5
Нерозподілений дохід (збиток)	-8,2	0	-10,1	0	-11,5	0

Примітка. Таблицю складено за даними[13]

Відповідно до Закону України «Про кредитні спілки» резервний капітал призначений для відшкодування збитків спілок, забезпечення їх платоспроможність та захисту заощадження членів спілок. В умовах відсутності централізованих фондів підтримки ліквідності спілок, державних механізмів захисту вкладів членів спілок, резервний капітал є єдиним інструментом на якій покладається виконання вище перелічених завдань. За таких умов, можливість формувати цей вид резерву для кредитних спілок за рахунок нерозподіленого доходу є принципово важливим.

Пропозиції щодо податкового регулювання діяльності кредитних спілок України

Державне регулювання кредитної кооперації може здійснюватися засобами як прямої, так і непрямой дії. Оскільки в умовах браку коштів, засоби прямої дії у вигляді надання фінансової допомоги спілкам є досить проблематичним, підтримка з боку держави має здійснюватися засобами непрямой дії – встановленням пільгових умов оподаткування для кредитних

спілок та їх членів. Залучення коштів населення до кредитних спілок значною мірою залежить від системи оподаткування, побудованої на використанні податкових стимулів і збільшення за рахунок цього фінансових ресурсів спілок. Тому пріоритетом має бути не фіскальна, а стимулююча функція податкового регулювання національної кредитної кооперації.

Податкова система має стимулювати спілки до підвищення ефективності своєї діяльності, а їх членів – заохочувати до фінансової підтримки спілки. У цьому напрямку, кредитним спілкам має бути повернуто їх неприбутковий статус. Неприбуткова природа кредитних спілок проявляється у розподілі отриманого доходу, який відрізняється від розподілу доходу в комерційному підприємстві: в першу чергу, кошти розподіляються на формування резервних фондів і, в останню чергу, кошти направляються на виплату процентів за пайовими вкладками членів. Кредитні спілки у процесі своєї діяльності отримують дохід. Разом з тим, характер цього доходу відрізняється від доходу комерційного підприємства. Він є лише заощаджена членами товариства частина витрат останніх [16, с. 80].

Очищення цього сегменту фінансового ринку від «фіктивних» спілок має здійснювати заходами адміністративного характеру: притягнення до відповідальності винних осіб, посилення внутрішнього контролю з боку членів спілок та інш. Задля запобігання зловживанням пайовими членськими внесками доцільно обмежити розподіл доходів на ці внески один раз на рік за умови сформованого резервного капіталу.

Список літератури

1. Кочетков В.М. Особливості акумуляції грошових коштів кредитними спілками України в період економічної кризи / В.М. Кочетков, А.О. Прудніков // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – №12. – с.29-32.
2. Коцовська Р.Р. Удосконалення діяльності українських кредитних спілок в умовах фінансової нестабільності / Р.Р. Коцовська // Вісник університету банківської справи НБУ. – 2012. – №2. – с. 298-301.

3. Манжура О.В. Економічний стан кредитно-кооперативної системи України / О.В. Манжура // Держава та регіони. – 2012. – с. 210-214
4. Пантелеймоненко А.О. Податкова політика уряду Російської імперії щодо кредитно-кооперативних організацій (друга половина ХІХ – початок ХХ ст.) / А.О. Пантелеймоненко // Наукові праці кіровоградського національно-технічного університету. Економічні науки. Збірник наукових праць. – 2012. —Вип.22. – Ч.2. – с. 106-112.
5. Ковалів В.М. Кредитна кооперація в Україні: історичні аспекти становлення, важливість та сучасний стан функціонування / В.М. Ковалів, І.І. Грубінка // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. – 2011. – №2. – с. 99-105.
6. Гончаренко В.В. Міжнародні принципи діяльності кредитних кооперативних організацій / В.В. Гончаренко, О.Л. Климко, А.А. Пожар // Вісник Донецького національного університету економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського. – 2010. – №4. – с. 230-234.
7. Новицкая И.В. Кредитная кооперация: альтернативный путь развития национальной экономики / И.В. Новицкая, И.В. Тяжкороб // Вісник Донецького університету економіки та права. – 2011. – №11. – с. 298-301.
8. Єрмак О.І. Повернення коштів з депозитних рахунків у кредитних спілках / О. І. Єрмак // Науковий вісник Полісся. – 2015. – №1. – с. 102- 109.
9. Коцовська Р. Р. Основні напрями реформування української системи кредитної кооперації/ Р.Р. Коцовська // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2014. – №2. –с.187-190.
10. Крилова В. Особливості кредитної кооперації в Україні / В. Крилова, М. Ніконова // Вісник НБУ. – 2013. – №7. – с. 34- 39.
11. Маліновська О.Я. Основні проблеми та перспективи розвитку кредитних спілок у сучасних умовах розвитку економіки України / О.Я. Маліновська // Вісник Дніпропетровської державної фінансової академії: Економічні науки. – 2012. – №1 (27). – с.137-142

12. Закон України „Про кредитні спілки” від 20.12.2001 року № 2908-III із змінами та доповненнями.[Електронний ресурс].– Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.

13. Офіційна Інтернет-сторінка Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>.

14. Податковий кодекс України від 02.12.2010р. №2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

15. Закон України від 17.07.2015 № 652-VIII „Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування неприбуткових організацій”.[Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>.

16. Туган-Барановский М.И. Социальные основы кооперации / Туган-Барановский М. И. – М. : Экономика, 1989. – 496 с.

References

1. Kochetkov V.M., Prudnikov A. O. *OsoblivostI akumulyatsIYi groshovih koshtIv kreditnimi spIlkami UkraYini v perIod ekonomIchnoYi krizi // Formuvannya rinkovih vIdnosin v UkraYini*. – 2011. –Vol. 12. – p.29-32

2. Kotsovska R.R. *Udoskonalennya dIyalnostI ukraYinskih kreditnih spIllok v umovah fInansovoYi nestabilnostI // VIsnik unIversitetu bankIvskoYi spravi NBU*. – 2012. – Vol.2. – p.298-301

3. Manzhura O.V. *EkonomIchniy stan kreditno-kooperativnoYi sistemi UkraYini // Derzhava ta regIoni*.– 2012. – Vol.12. – p.210-214

4. Panteleymonenko A.O. *Podatkova polItika uryadu RosIyskoYi ImperIYi schodo kreditno-kooperativnih organIzatsIy (druga polovina XIX – pochatok XX st.)// NaukovI pratsI kIrovogradskogo natsIonalno-tehnIchnogo unIversitetu. EkonomIchnI nauki. ZbIrnik naukovih prats*. – 2012. –vol. 22. –p.106-112

5. Kovaliv V.M., GrubInka I.I. *Kreditna kooperatsIya v UkraYini: IstorichnI aspekti stanovlennya, vazhlivIst ta suchasniy stan funktsIonuvannya* // *VIsnik Volinskogo Institutu ekonomIki ta menedzhmentu.* – 2011.– vol.2. – p.99-105
6. Goncharenko V.V., Klimko O.L., Pozhar A.A. *MIzhnarodnI printsipi dIyalnostI kreditnih kooperativnih organIzatsIy* // *VIsnik Donetskogo natsIonalnogo unIversitetu ekonomIki I torgIvlI Im.. M. Tugan-Baranovskogo.*– 2010. – p.4 – vol. 230-234
7. Novitskaya I.V., Tyazhkorob I.V. *Kreditnaya kooperatsiya: alternativnyi put razvitiya natsionalnoy ekonomiki* // *VIsnik Donetskogo unIversitetu ekonomIki ta prava.*– 2011.– p.11. – vol.298-301
8. Ermak O.I. *Povernennya koshtIv z depozitnih rahunkIv u kreditnih spIlkah* // *Naukoviy vIsnik PolIssya.* –2015. – vol.1. – p.102-109
9. Kotsovska R.R. *OsnovnI napryami reformuvannya ukraYinskoYi sistemi kreditnoYi kooperatsIYi* // *VIsnik UnIversitetu bankIvskoYi spravi NBU.* –2012. – vol. 2. – p.187-190
10. V. Krilova, M. Nikonova. *OsoblivostI kreditnoYi kooperatsIYi v UkraYini* // *VIsnik NBU.* – 2013. – vol. 7. – p.34-39
11. MalInovska O.Ya. *OsnovnI problemi ta perspektivi rozvitku kreditnih spIllok u suchasnih umovah rozvitku ekonomIki UkraYini* // *VIsnik DnIpropetrovskoYi derzhavnoYi fInansovoYi akademIYi: EkonomIchnI nauki.* – 2012. – vol. 1 (27). – p.137-142
12. Zakon UkraYini „Pro kreditnI spIlki” vId 20.12.2001 roku № 2908-III Iz zmInami ta dopovnenniyami
13. OfItIyna Internet-storInka NatsIonalnoYi komIsIYi, scho zdIysnyuE derzhavne reguluyuvannya u sferI rinkIv fInansovih poslug: <http://www.dfp.gov.ua>.
14. Podatkoviy kodeks UkraYini vId 02.12.2010r. №2755-VI
15. Zakon UkraYini „Pro vnesennya zmIn do Podatkovogo kodeksu UkraYini schodo opodatkovannya nepributkovih organIzatsIy vId 17.07.2015 № 652-VIII
16. Tugan-Baranovskiy M.I. *Sotsialnyie osnovyi kooperatsii.* *Ekonomika,* 1989.– 496 p.

Biography of the author

- name *Oksana Volkova*
 - academic titles ***candidate of economic Sciences***
 - a personal e-mail ***oksanaalians@ukr.net***
 - full Transferable officially recognized by the organization:
Odessa national economic University
 - the legal address of the organization (at least city and country) ***Odessa, Ukraine***
 - actual professional or academic position (function and workplace) ***senior lecturer, Department of Finance***
 - the most remarkable professional or academic positions or functions till now
 - where and when he/she graduated ***Odessa State University named after I.I. Mechnikova, 1996***
 - professional orientation or specialization ***Finance***
 - the most relevant publication outputs
1. Volkova O. *The solvency of credit unions of Ukraine at the present stage of development* [PlatospromozhnIst kreditnih spIlok UkraYini na suchasnomu etapI rozvitku] *Naukoviy vIIsnik Bukovinskogo derzhavnogo fInansovo-ekonomIchnogo unIversitetu. EkonomIchnI nauki* [the "Scientific Bulletin of Bukovyna state Finance and Economics University. Economic science"], 2014, vol.2, pp.19-24.
 2. Volkova O., *Capital management the credit Union with the use of simulation* [UpravIlnnya kapItalom kreditnih spIlok Iz zastosuvannyam ImItatsIynogo modelyuvannya] *VIsnik Poltavskogo unIversitetu ekonomIki I torgIvII SerIya «EkonomIchnI nauki»* [Bulletin of Poltava University of Economics and trade], 2014, no 4. pp.26-29.